

IRAK SEÇİMLERİNDE TÜRKMENLER

**DR. SELÇUK BACALAN,
ADİL ZİNEELABDİN**

*Uzman,
Araştırma Asistanı*

ORSAM

“

Irak Türkmenleri; Kerkük, Musul, Selahaddin, Diyala, Erbil, Bağdat ve Süleymaniye vilayetlerinde seçimlere katılmışlardır. Türkmen adayları, söz konusu vilayetlerde seçimlere Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi (BITC), Fetih, Kanun Devleti, Ulusal Devlet Güçleri, Kesinlik (Hesim), Fetih, Ulusal Devlet, Takaddum ve Azim Koalisyonu gibi oluşumlarla katılırken birçok aday da bağımsız olarak seçimlerde yer almıştır.

”

10 Ekim 2021 tarihinde Irak'ta gerçekleştirilen erken parlamento seçimleri 2003 yılı sonrası başlayan siyasi süreç açısından kritik bir dönüm noktası olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu seçimler daha önce Irak'taki 18 vilayetin her birinin bir seçim bölgesi olarak gerçekleştirilen seçimlerden farklı olarak, 9 Sayılı 2020 Irak Parlamento Seçimleri Yasası'na göre daraltılmış seçim bölgesi sistemine göre düzenlenmiş ve her vilayet kadın kotasına göre birden fazla seçim böl-

gesine bölünmüştür. 329 sandalyeden oluşan Irak Parlamentosunun 320 sandalyesi 18 vilayetteki 83 seçim bölgesine dağıtılmıştır. Kalan 9 sandalye azınlıklar için kota olarak belirlenmiştir. Daraltılmış seçim bölge sisteminin be-

nimsenmesi, karma etnik ve dinî yapıya sahip vilayetlerde siyasi güçlerin kendi aralarında nüfuz alanlarına göre bölge paylaşımına yol açmıştır. Bu yapı içerisinde Türkmenler de farklı bölgelerde ve farklı siyasi yapılarla seçimlere katılmış, parlamentoda temsil hakkı kazanmaya çalışmıştır. Irak Türkmenleri; Kerkük, Musul, Selahaddin, Diyala, Erbil, Bağdat ve Süleymaniye vilayetlerinde seçimlere katılmışlardır. Türkmen adayları, söz konusu vilayetlerde seçimlere Birleşik Irak Türkmenleri

Cephesi (BITC), Fetih, Kanun Devleti, Ulusal Devlet Güçleri, Kesinlik (Hesim), Fetih, Ulusal Devlet, Takaddum ve Azim Koalisyonu gibi oluşumlarla katılırken birçok aday da bağımsız olarak seçimlerde yer almıştır.

TÜRKMEN BÖLGELERİNDEKİ SEÇİM SONUÇLARI

Türkmenlerin belli seçim bölgelerindeki en yoğun nüfusunun bulunduğu vilayetler, Kerkük, Musul

ve Selahaddin vilayetidir. Diğer vilayetlerdeki Türkmen nüfusu farklı seçim bölgelerine dağılmıştır. Kerkük vilayeti son seçim yasasıyla üç bölgeye ayrılarak parlamentodaki 12 sandalyenin dağılımı, il merkezinde (2. Bölge) 4; Kerkük'ün doğusunda (1. Bölge) 5 ve Havice ilçesiyle Riyad nahiyesini kapsayan bölgede (3. Bölge) ise 3 olacak şekilde belirlenmiştir. 2. seçim bölgesi, Türkmenlerin çoğunluk oluşturduğu bölgeleri kapsamaktadır. Kalan diğer iki seçim bölgesiyse Kürtlerle Arapların yoğunlukla bu

bulduğu bölgeleri kapsamakla birlikte, Türkmenlerin de milletvekili çıkarabileceği Türkmen seçmen potansiyeline sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Daraltılmış seçim bölgelerinin oluşturulması ve Saint Lague nispi dağıtım metodu yerine en fazla oy alan kişilerin temsil edilmesini öngören seçim yasasına göre siyasi partileri, stratejiler belirlemeye gitmiştir. Türkmenlerin bu yönde bazı adımlar atmasına rağmen yetersiz kaldığı ifade edilebilir. 10

Kerkük Vilayeti 2. Seçim Bölgesinde Kazanan Adaylar

Aday	Siyasi Parti	Oy Sayısı
Ersat Reşat Salihi	BITC	23.060
Geylan Kadir	Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB)	13.239
Necva Hamit	KYB	11.887
Sevsen Ceddu	BITC	7731

Şubat 2021'de Türkmen siyasi partileri, tek listeyle seçimlere katılmak için Irak Türkmen Cephesi seçim koalisyonunu kurmak üzerinde anlaşmışlardır. Ancak koalisyon başkanlığı konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle Türkmen siyasi partileri yeni bir anlaşmaya vararak 8 Nisan 2021'de dokuz siyasi parti yani Irak Türkmen Cephesi (ITC), Türkmen Karar Partisi, Türkmen Adalet Partisi, Türkmeneli Partisi, Türkmen Milliyetçi Hareketi, Milliyetçi Türkmen Hak Partisi, Türk-

men İrade Partisi, Türkmen Vefa Hareketi ve Irak Türkmen İslami Birliği seçimlere tek liste olarak katılacaklarını açıklamışlardır.

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi (BITC) listesine dâhil olmayan Türkmen siyasi partileri, diğer siyasi güçlerle hareket eden oluşumlar ve bağımsız Türkmen şahsiyetleri arasında iş birliğinin olmaması, Türkmenlerin Irak genelindeki 83 seçim bölgesinden en güçlü oldukları Kerkük vilayeti 2. seçim bölgesinde dahi oylarının

dağılmasına sebep olmuştur. Türkmenlerin ikinci seçim bölgesinden nihai olmayan seçim sonuçlarına göre iki Türkmen aday kazanmıştır. Kazanan adayların toplam oy sayıları 30.791'dir. Kerkük'te BITC'nin 2. seçim bölgesindeki 4 adayının yanı sıra 18 aday bağımsız ve diğer siyasi güçlerle seçimlerde aday olmuştur. 2. bölgedeki Türkmen adaylarının aldığı oy sayısı 67.762'dir. Bu bölgedeki tüm bileşenlerin kullandıkları toplam oy sayısı 145.189'dur. İkinci bölgeye

Musul Vilayeti 4. Seçim Bölgesinde Kazanan Adaylar

Aday Adı	Siyasi Parti	Oy Sayısı
İbrahim Muhammed Kabo Hişam el-Osman	Kürdistan Demokrat Partisi (KDP)	16.419
Muhammed Ferman Şahir Selman el-Cuburi	Bağımsız	15.358
Nayif Mukeyif Şenan Debbas el-Şimmeri	Bağımsız	17.197
Züleyha İlyas Bekkar	Kesinlik Reform Hareketi	4919

Selahaddin Vilayeti 2. Seçim Bölgesinde Kazanan Adaylar

Aday Adı	Siyasi Parti	Oy Sayısı
Mehdi Taki İsmail	Fetih Koalisyonu	14.823
Kerim Şukur Muhammed Kadir el-Davudi	KDP	12.158
Ammar Cebir Halil Abdülhamit	Takaddüm Koalisyonu	13.408
Nasık Mehdi Garib	Bağımsız	7172

göre nispeten düşük bir Türkmen seçmenin bulunduğu bilinen Kerkük 1. seçim bölgesindeki 4 Türkmen adayın aldığı oy sayısı ise 6.668'dir. Türkmenlerin Kerkük'te ikiden fazla aday kazanmasına engel olan faktörler; düşük katılım,

seçimlerde kullanılan aygıtlardaki arızalar ve bazı seçmenlerin isimlerinin seçim dairelerinde bulunmaması şeklinde sıralanabilir.

Musul'da seçime katılan Türkmen adaylarının aldığı oy sayısı 78.755 olmuştur. Türkmen seçmenlerin

100 binin üzerinde olduğu bilinen Telafer'de (4. seçim bölgesi) 11 Türkmen adayının aldığı toplam oy sayısı 38.977'dir. Bu bölgede kotadan kazanan Türkmen adayının oy sayısı ise 4.919'dur. 4. seçim bölgesinde Türkmenlerin

2021 Irak Parlamento Seçimlerinde Kazanan Türkmen Adaylar Listesi

Sıra No	Adayın Adı Soyadı	Liste/ Koalisyonu	Bölge	Aldığı Oy Sayısı
1-	Erşat Salihi	BITC	Kerkük 2. Seçim Bölgesi	23.060
2-	Sevsen Ceddu	BITC	Kerkük 2. Seçim Bölgesi	7731
3-	Lokman Reşidiyeli	Takaddüm Koalisyonu	Musul 7. Seçim Bölgesi	5680
4-	Sabit Beşşar	Hasim Reform Hareketi	Musul 6. Seçim Bölgesi	9983
5-	Züleyha Bekkar	Hasim Reform Hareketi	Musul 4. Seçim Bölgesi	4919
6-	Münteha Abdülvehap	Fetih Koalisyonu	Musul 7. Seçim Bölgesi	7456
7-	Mehdi Taki	Fetih Koalisyonu	Salahattin 2. Seçim Bölgesi	14.823
8-	Muhammet Kuteybe Bayatlı	Azim Koalisyonu	Diyala 1. Seçim Bölgesi	11.719

çoğunluk oluşturmalarına rağmen kota olarak bir Türkmen adayın kazanması, Türkmen siyasi partileri ve birden fazla güçlü Türkmen siyasetçilerinin Telafer'de ittifak kuramamasından kaynaklanabilir.

6. seçim bölgesinden (Musul merkez) seçime katılan iki Türkmen adaydan biri, 7. seçim bölgesinden (Reşidiye, Karakoyun, Yukarı ve Aşağı Şerihan) 5 Türkmen adayından ikisi kazanmıştır. 4. seçim bölgesinin tersine Türkmenlerin bulunduğu 6 ve 7. seçim bölgelerinde Türkmen adayların sınırlı olması nedeniyle üç Türkmen aday seçimleri kazanmıştır.

Böylece Irak'taki seçimleri kazanan Türkmen adaylarının yarısı Musul'dan olmuştur. Ayrıca Musul'daki Türkmen bölgelerinde halk katılımının yüksek olduğu belirtilmektedir.

Tuzhurmatu'daki adayların Türkmen seçmenine yönelik güçlü siyasi söylem geliştirmemeleri nedeniyle Türkmenlerin oylarının dağılmasına sebep olmuştur.

Selahaddin vilayeti 2. seçim bölgesinde kullanılan toplam 154.821 oydan 13 Türkmen adayının aldığı oy sayısı 39.616'dır. BITC'nin Tuzhurmatu'daki Heytem Haşim Muh-taroğlu adayı ise 2669 oy almıştır. Tuzhurmatu ilçesindeki 13 Türkmen adayının 4 sandalye için yarışması nedeniyle ilçeden Türkmen kökenli herhangi bir aday seçimleri kazanmamıştır. Tuzhurmatu'daki adayların Türkmen seçmenine yönelik güçlü siyasi söylem geliştir-

memeleri nedeniyle Türkmenlerin oylarının dağılmasına sebep olmuştur. Tuzhurmatu ile birlikte başka bir önemli Türkmen yerleşimi olan Amirli de Tuzhurmatu ile aynı seçim bölgesi içerisinde seçimlere girmiş ve Amirli'de 2018'de de milletvekili seçilen Mehdi Taki İsmail, yeniden milletvekili seçilmiştir. Erbil'de 3 Türkmen adayın aldığı toplam oy 1304 olmuştur. Süleymaniye'deki BITC'nin adayı ise 445 oy almıştır. Tartışmalı statüye sahip olan Kifri ilçesindeki Türkmenlerin oyu, Süleymaniye ile Diyala arasında dağılmıştır. Türkmenlerin Erbil ve

Bağdat vilayetlerinin daraltılmış seçim bölgelerine bölünmesi, Türkmenlerin oylarının farklı bölgelere dağılması sebebiyle herhangi bir adayları kazanmamıştır. Bu nedenle Süleymaniye vilayetinin BITC adayı Kifri'deki oylarının önemli bir kısmını kaybetmiştir.

Ayrıca Diyala'da Türkmen kökenli Muhammet Kuteybe Salih Bayatlı, 1. seçim bölgesinde 11.719 oy alarak seçimleri kazanmıştır.

Sonuç itibarıyla 2021 Nisan ayında bir araya gelerek Irak Türkmenler Cephesi seçim koalisyonunu kuran Türkmen siyasi partileri arasında,

seçim adayları üzerindeki anlaşmazlıklardan dolayı Türkmen oylarının dağıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca seçim propagandalarının yetersiz kalması ve 2018 seçimleri sonrası başlayan Mavi Meydan gösterilerinin Türkmenler açısından olumlu sonuç vermemesi nedeniyle Türkmen seçmenlerin seçimlere yeterince mobilize edilemediği ifade edilebilir. Seçimlere önceden hile karışacağı yönünde ortaya çıkan söylentiler büyük ölçüde Türkmen seçmenlerin seçimlere katılmasını olumsuz etkileyen diğer önemli gelişme olmuştur.

“
Kerkük'ün 2. seçim bölgesinde yaklaşık 28.000 seçmenin seçim kartlarını alamaması da seçimlerin güvenilirliğine ilişkin olumsuz propagandaya yol açmıştır. Tüm bu hususlara rağmen Irak Türkmenleri 2018 seçim sonuçlarında kazandıkları sandalye sayılarını 2'den 3'e çıkarmıştır.

”
Ayrıca Kerkük'ün Türkmen çoğunluklu 2. seçim bölgesi, Tuzhurmatu ve Telafer ilçelerindeki

aday çokluğu yine seçmenlerin seçime katılım motivasyonunu düşürmüştür. Kerkük'ün 2. seçim bölgesinde yaklaşık 28.000 seçmenin seçim kartlarını alamaması da seçimlerin güvenilirliğine ilişkin olumsuz propagandaya yol açmıştır. Tüm bu hususlara rağmen Irak Türkmenleri 2018 seçim sonuçlarında kazandıkları sandalye sayılarını 2'den 3'e çıkarmıştır.

Dolayısıyla yeni kurulacak hükümette Türkmenlerin yine bir bakan düzeyinde temsil edilebileceğini söylemek mümkündür. ■